

Foregående Tryggevelde Amt.

XVI. Vordingborg-Amt.

Vordingborg-Amt ligger allernederst i Siælland mod Sønden, og grændser mod Norden til Sorøe- og Ringsted-Amt; mod Østen til Tryggevelde-Amt; mod Vesten til Antvorskov-Amt, og mod Sønden til Grønsund, som adskiller Siælland fra Falster.

At Vordingborg-Amt er samlet med Tryggevelde-Amt, er allerede meldt Pag. 185. Udi dette Amt falder skønne Skove, dog ikke nær saa tykke og stærk begroede som tilforn, da Skovene ved fiittig Tilsyns skammelige Efterladelse bleve ilde blottede og forhuggede af Bøndernes utilladelige Skovhug. Men Skovenes befrygtende Ruin blev Hemmet, da det behagede Hans Kongelige Majestæt Kong Kristian den Syvende, at bortsælge ved offentlig Auktion den 26. September 1775 de forbeholdne kongelige Domainer af Jordegods, Kirker, Tiender, etc. Og til den Ende lod indrette 12 Hovedgaarde med Hovedgaards-Taxt, Kirker og Bøndergods; men Kongen forbeholdt sig selv øverste Patronat-Ret til at kalde Præster ved Kirkerne. For de nedlagte Bøndegaarde, hvis Jorder bleve henlagte under Hovmarker, nyder Præsterne til Refusion 5 Mark af en Tønde Hartkorn, og Degnen en Trediedeel derimod.

Hovedgaardene ere disse: 1) Vordingborg-Slots Ladegaard No. 1., indrettet af Vordingborg-Slots Hovedgaards-Taxt; dertil blev lagt frie Hovedgaards-Taxt 140 Tdr. Ager og Eng, Skovskyld 5 Tdr. 2 Skpr.

Dermed fulgte Ørsløv-Kirke med dertil liggende Gods og Tiender 25 Tdr., og Bøndergods 436 Tdr. 2 Skpr. 2 Fkr., Skovskyld 7 Tdr.

2) **Anden Hovedgaard** No. 2., indrettet af Vordingborg-Slots Hovedgaards-Taxt; dertil lagt frie Hovedgaards-Taxt 43 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 7 Skpr. 1 Fkr. Dermed fulgte Kastrup-Kirke med tilliggende Gods 25 Tdr., Bøndergods 228 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr. Ager og Eng, Skovskyld 5 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb.

3) **Aunø**, hvis frie Hovedgaards-Taxt er 33 Tdr. 4 Skpr. 2 $\frac{1}{3}$ Alb, Ager og Eng, Skovskyld 2 Tdr. 2 $\frac{2}{3}$ Alb. Dermed fulgte Kiøng-Sogns Kongetiende 48 Tdr., Bøndergods 215 Tdr. 1 Skp. 2 Fkr. 2 $\frac{2}{15}$ Alb., Skovskyld 2 Tdr. 1 Fkr. 2 $\frac{1}{3}$ Alb.

4) **Øbierregaard**, hvis frie Hovedgaards-Taxt er 59 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. 2 $\frac{1}{5}$ Alb. Ager og Eng, Skovskyld 1 Skp. 1 Fkr. 1 Alb. Dermed fulgte Kiøng-Kirke med Gods 48 Tdr., Bøndergods 224 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. Ager og Eng, Skovskyld 1 Td. 2 Skpr. 5 Fkr. 1 Alb.

5) **Snertinge**, hvis frie Hovedgaards-Taxt er 52 Tdr. 4 Skpr. 1 Alb., Skovskyld 3 Fkr. 1 Alb. Dermed fulgte Svenborg-Sogns Kongetiende 49 Tdr., Bøndergods 234 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 2 Skpr. 3 Fkr. 1 Alb.

6) **Lundbyegaard**, hvis Hovedgaards-Taxt er 41 Tdr. 2 Skpr., Skovskyld 2 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr. Dermed fulgte Hammer-Kirke med Gods 50 Tdr., Bøndergods 324 Tdr. 3 Skpr. 2 Fkr., Skovsk. 4 Tdr. 2 Skpr.

7) **Skoubyegaard**, hvis frie Hovedgaards-Taxt er 35 Tdr. 2 Skpr, 3 Fkr. 2 $\frac{2}{13}$ Alb., Skovskyld 5 Skpr. 2 Fkr. Dermed fulgte Lundbye-Kirke med Gods 16 Tdr. 2 Skpr., Bøndergods 231 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 6 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb.

8) **Beldringe**, hvis frie Hovedgaards-Taxt er 76 Tdr. 3 Fkr. 1 Alb. Ager og Eng, Skovskyld 6 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb. Dermed fulgte Beldringe-Kirke med Gods 25 Tdr., Bøndergods 336 Tdr. 3 Skpr. 2 Fkr. 1 $\frac{1}{4}$ Alb., Skovskyld 2 Tdr. 1 Skp. 3 Fkr.

9) **Lekkende**, hvis frie Hovedgaards-Taxt er 51 Tdr. 4 Skpr. 2 Alb., Skovskyld 6 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb. Dermed fulgte Udbye-Kirke med Gods 25 Tdr., Bøndergods 333 Tdr. 7 Skpr., Skovskyld 3 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb.

10) **Skuderop**, denne Herregaard blev oprettet af den nedbrudte Byes Skuderops Jorder og Hartkorn. Dens frie Hovedgaards-Taxt er 50 Tdr. 1 Alb. Ager og Eng, Skovskyld 1 Skp. 1 Fkr. 1 Alb. Dermed fulgte Østerregesborg-Kirke med

Gods 42 Tdr., Bøndergods 292 Tdr. 1 Skp., Skovskyld 3 Tdr. , 6 Skpr. 2 Fkr.
 11) **Høfdingsgaard**, hvis frie Hovedgaards-Taxt er 53 Tdr. 6 Skpr, 1 Fkr. 2 Alb.,
 Skovskyld 5 Skpr., Bøndergods 236 Tdr. 1 Skp. Ager og Eng, Skovskyld 8 Tdr.
 2 Skpr, 1 Fkr. 1 Alb.
 12) **Kallehauge**, hvis frie Hovedgaards-Taxt er 68 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb.,
 Ager og Eng, Skovskyld 3 Skpr. Dermed fulgte Kallehauge-Kirke med Gods 45
 Tdr. 4 Skpr.

Vordingborg-Amts Hartkorn er 11301 Td. kontribuerende, foruden Skov- og
 Mølleskyld. Dette Amt bestaaer af 3 Herreder, hvilke ere: 1) Tybjerg-Herred.
 2) Hammer-Herred, og 3) Baarse-Herred.
 Vi betragte nu hvert Herred især:

A. Tybjerg-Herred.

Tybjerg-Herred bestaaer af 2861 Tdr. Hartkorn og indbefatter 2 Kiøbstæd-
 Sogne i den Kiøbstæd Nestved, og 13 Landsbye-Sogne. Disse ere: 1) Nestved St.
 Mortens-Sogn, har 79 Tdr. 2) St. Peders-Sogn, har 54 Tdr., og Kiøbstædsjord 3
 Tdr. 3) Skielbye-Sogn, har 331 Tdr. 4) Glomsøe-Sogn, har 250 Tdr. 5) Tyvelse-
 Sogn, har 135 Tdr. 6) Bavelse-Sogn, har 142 Tdr. 7) Næsbye-Sogn, har 190 Tdr.
 8) Herlufmagle-Sogn, har 443 Tdr. 9) Aversie-Sogn, har 139 Tdr. 10) Riisløv-
 Sogn, har 190 Tdr. 11) Vesteregede-Sogn, har 161 Tdr. 12) Sandbye-Sogn, har
 227 Tdr. 13) Vrangstrup-Sogn, har 91 Tdr. 14) Tybjerg-Sogn, har 361 Tdr. 15)
 Fensmark-Sogn, har 126 Tdr.
 Vi merke nu hvert Kirkesogn især.

1) **St. Mortens-Sogn** i den Kiøbstæd Nestved. Dertil hører, foruden Sognets
 tilhørende Gader og Huse inde i Byen, som er en Trediedeel af Nestved, ogsaa
 Sortebødregaard, Overup eller Aaderup, som har 13 Gaarde, 1 Boel, 6 Huse.
 Grimstrup. Magle-Mølle.
 Vi merke:

Nestved, en meget stor, folkerig og anseelig Kiøbstæd, beliggende 10 Mile
 fra Kiøbenhavn imod Sønden, 3 1/2 Miil fra Vordingborg, 3 1/2 Miil fra Præstøe.
 5 Mile fra Korsøer, i en meget behagelig og fornøielig Egn ved en Aae, kaldet
 Nesaae, som deler Byen i to ulige Dele, nemlig store og lille Nestved, og derpaa
 har sit Udløb i Østersøen, hvorudover denne Aae, der ogsaa driver

nogle Møller, giver Leilighed til skiøn Handel, men dog maae Kiøbmands-Vahre bringes ved Pramme eller flade Fartøier op til Byen. Men Skibshavnen er næsten een Miil længere mod Sønden og kaldes Karebeksminde. Ved Skibsbroen have Kiøbmændene et Forsamlingshuus.

Lille-Nestved kan ansees som en Forstad. At Byen er i Henseende til sin første Anlæggelse meget gammel, kan sluttes af det Feldtslag, som stod ved Byen Aar 1259, da 10 tusinde Bønder bleve paa Valpladsen. Aar 1345 blev ved Nestved anlagt en Fæstning, Huusvolden, hvoraf sees nogle faa Levninger i nogle Banker uden for Sortebrødre.

Byen har 2 Sognekirker, nemlig St. Mortens-Kirke, er anseelig indvendig og prydet med mange Epitaphier. Til dette Sogn hører Sortebrødre, som er en liden ufrie Herregaard med Hartkorn 12 Tdr. 7 Skpr. 3 Fkr. Ager og Eng, Skovskyld 1 Td., og ligger strax uden for Nestved. Den eier nogle Bønder i Aaderupbye, som hører til Sortebrødre-Gods. Uden for denne Gaard ligger en Banke, som fordom har været en Skandse Aar 1345.

Byen har 2 Hospitaler, det ene for 12 Fattige ved Slagskilde; det andet, kaldet Helliggeistes-Hospital, i Ringstedgade. Byen har Rettighed til 9 Senge at belegge i Vartou-Hospital i Kiøbenhavn med Fattige, formedelst et Hospital, som i Nestved var stiftet af Kong Johannis Dronning, Kristina, men dets Indkomster bleve henlagte til Vartous Hospital i Kiøbenhavn.

Ved Aaen er en skiøn Losseplads.

Den anden Sognekirke i Byen er St. Peders-Kirke, som er en meget anseelig stor Kirke af 80 Alnes Længde, prydet med mange herlige Epitaphier. Dette er det største Sogn i Nestved. Paa dens Kirkegaard er den danske Skole af Grundmuur, som fordom har været en latinsk Skole; men blev Aar 1740 ophævet. Raadhuset er en gammel grundmuret Bygning. Byens Magistrat er en Borgemester, som tillige er Byefoged. Til Byen er et indhegnet og indeelt stort Overdrev, som Byens Borgere besaaer og høster. Udi Byen er en Ulden-Fabrik til Emens, Stoffer, Barakaner etc.; og en Papirstapetserie-Fabrik. Byen haver ikkun en Biepost, som gaaer bort hver Tirsdag og Løverdage, og kommer igien hver Onsdag og Søndag fra Ringsted. Her holdes 2 store Markeder, nemlig, Mikkelsdags- og Mortensdags-Marked.

2) **St. Peders-Sogn**, som er det største Sogn, thi dertil hører de to Trediedele af Kiøbstæden Nestved, er allerede ommeldt i Byens Beskrivelse. Dertil hører Fogedbye-Sogn, som et Annex. See No. 19 i Østerflakkebjerg-Herred.

3) **Glomsøe-** eller **Glumsøe-Sogn**, dertil hører Kirkebyen Glumsøe, har 15 Gaarde, 22 Huse. Aasbye, har 12 1/2 Gaard. Skullerup, har 4 1/2 Gaard, 3 Huse. Nødholm, ere 2 Gaarde.

4) **Bafvelse-Sogn**. Dertil hører Bafvelse, en Herregaard, beliggende i en behagelig Egn ved Bafvelse-Sø; dens Hovedgaards-Taxt er 77 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 6 Tdr. 5 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb. Utterup, har 5 Gaarde, 6 Huse. Regerup, har 5 Gaarde, 4 Huse. Stridsmølle, nu en Veirmølle. Udi dette Sogn er en Aae, som har sin Oprindelse fra Pros-Mose, gaer forbi Assendrup, Veterslev og Næsbye-Broer, igiennem Bafvelse-Sø til Nestved, og falder i Havet ved Karbeksminde, saa at denne Aae indslutter Tybjerg-Herred, som en Peninsel. Bafvelse-Kirke er Annexet til Glumsøe-Sogn siden Aar 1649; thi før var Skielbye Annexet til Bafvelse.

5) **Næsbye-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Næsbye, som har 19 Gaarde, 22 Huse. Engelstofte, har 6 Gaarde, 5 Huse. Udi Næsbye ere mange rindende Kilder, hvoraf to aldrig fryser om Vinteren; Byen har sit Navn af den derved flydende Nessæfioerd. Næsbyeholm, en Herregaard, beliggende midt i Skov paa alle Sider. Dens Hovedgaards-Taxt er 41 Tdr. 6 Skpr. 2 Alb., Skovskyld 8 Tdr. 4 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb.

6) **Tiuvelse-** eller Tyvelse-Sogn. Dertil hører Kirkebyen Tyvelse, som har 16 Gaarde, 4 Boel, 18 Huse. Tyvelse-Kirke er Annexet til Næsbye-Sogn.

7) **Herlufmagle-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Herlufmagle, som har 20 Gaarde, 34 Huse. Herlufllille, har 14 Gaarde, 5 Huse. Hvilebek, har 5 Gaarde, 3 Huse. Gielsted, har 11 Gaarde, 8 Huse. Torpebye, har 5 Gaarde, 5 Huse. Spragelse, har 9 Gaarde, 5 Huse. Raunstrup, en Herregaard, hvis Hovedgaards-Taxt er 23 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr., Skovskyld 1 Td. 1 Fkr. 1 Alb. Til 5 Fattige af dette Gods er givet en Kapital af 500 Rigsdaler, hvoraf 5 nyder hver 4 Rigsdaler og een 15 Mark aarlig. Markhuse, 6 Huse. Broksøe, en Herregaard, hvis Hovedgaards-Taxt er 31 Tdr. 7 Skpr. 3 Fkr., Skovskyld 1 Td. 1 Skp.

8) **Tybjerg-Sogn** er Annexet til Herlufmagle-Sogn. Dertil hører Kirkebyen Tybjerg, som har 10 Gaarde, 19 Huse. Ørup, har 9 Gaarde, 6 Huse. Hekkerup, har 4 Gaarde, eet Huus. Hielmsøelille, har 12 Gaarde, 6 Huse. Tybjerglille, har 9 Gaarde, 5 Huse. Tybjerggaard, en Herregaard, hvis Hovedgaards-Taxt er 70 Tdr. 2 Skpr., Skovskyld 1 Td. 6 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb. Ved Tybjerg-Kirke er en Kilde, som besøges St. Hans-Dag, og tillige en Kildeblok til Gavers Indsamling til Fattige. Ligeledes et Hospital, som holdes ved lige af Tybjerggaards Eiere.

9) **Sandbye-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Sandbye, som har 20 Gaarde, 2 Boel, 23 Huse, Vinderup, har 4 Gaarde, 2 Boel. Buske, har 4 Gaarde. 2 Huse. Sandbyegaard, en Herregaard, hvis Hovedgaards-Taxt er 37 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 1 Td. 4 Skpr. 2 Fkr. Udi Sandbye Byes Mark er ogsaa en Kilde, som besøges St. Hansdag.

10) **Vrangstrup-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Vrangstrup, som har 12 Gaarde, 11 Huse. Uden for Vrangstrup-Bye er en liden Øe, omgiven med to Aær, hvor der har staaet en Bygning, af hvilken sees Rudera. Noget lidet fra Byen sees ogsaa Rudera af en anden Bygning, formodentlig et Værn mod Søekapere; thi i fordum Tid har Fartøier gaaet fra Vrangstrup til Karebeksminde. Vrangstrup-Kirke er Annexet til Sandbye-Sogn.

11) **Aversie-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Aversie, som har 20 Gaarde, 14 Huse. Assendrup, en Herregaard, som er lagt til Gisselfeldt-Kloster. Dens Hovedgaards-Taxt er 27 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb.

12) **Thestrup-Sogn** er Annexet til Aversie-Sogn. Dette Sogn ligger i Ringsted-Herred. Dertil hører Kirkebyen Thestrup og Skuderløse.

13) **Fensmark-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Fensmark, som har 6 Gaarde, 12 Huse. Kalkerup, har 13 Gaarde, 10 Huse.

14) **Riisløv-Sogn** er Annex til Fensmark-Sogn. Dertil hører Riisløv-Bye, som har 13 Gaarde, 9 Huse. Kiøberup, har 3 Gaarde. Gierdrup, har 4 Gaarde, 2 Huse. Ænderup, har 5 Gaarde, 2 Huse.

15) **Vesteregede-Sogn**, hvortil hører Kirkebyen Vesteregede, har 11 Gaarde, 25 Huse. Rønnede, har 12 Gaarde, 6 Huse.

16) **Østeregede-Sogn** er Annexet til Vesteregede-Sogn, og ligger i Faxøe-Herred, hvor det findes anført under No. 11.

17) **Skjelbye-Kirke** hører under Tybjerg-Herred, fordi en Deel Byer i Sognet høre under Vordingborg-Amt; hvilket omstændeligen allerede er anført under Østerflakkebjerg-Herred, No. 1. Skjelbye-Sogn Pag. 150 hvor Sognets Byer ere alle anførte, saavel de, som høre under Antvorskov-Amt, som de der høre under Vordingborg-Amt.

B. Hammer-Herred.

Hammer-Herred indbefatter 3784 Tdr. Hartkorn kontribuerende, foruden Skov- og Mølleskyld; dernæst bestaaer det af 12 Kirkesogne, hvilke ere: 1) Toxverd-Sogn, har 448 Tdr. 2) Kastrup-Sogn, har 267 Tdr. 3) Hammer-Sogn, har 472 Tdr. 4) Sverdborg-Sogn, har 479 Tdr. 5) Kiøng-Sogn, har 454 Tdr. 6) Lundbye-Sogn, har 187 Tdr. 7) Veiløe-Sogn, har 389 Tdr. 8) Nestelsøe-Sogn, har 248 Tdr. 9) Mogenstrup, har 176 Tdr. 10) Vesteregesborg-Sogn, har 213 Tdr. 11) Øelstrup-Sogn, har 207 Tdr. 12) Rønnebek-Sogn, har 244 Tdr.

Vi merke nu. hvert Kirkesogn især, nemlig:

1) **Toxverd-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Toxverd, som har 13 Gaarde, 19 Huse. Boserup, har 4 Gaarde, 2 Huse. Søestrup, har 10 Gaarde, 9 Huse. Ravnstrup, har 4 Gaarde, 3 Huse. Ravnsbjerg, har 5 Gaarde, 2 Huse. Søerup, har 5 Gaarde, 5 Huse. Dysted, har 11 Gaarde, 21 Huse. Sparresholm, en Herregaard, som har forud tilhørt de katholske Bisper af Roskild, og har da været stærk befæstet og brugt til sikker Forvaring for geistlige Statsfanger, og da er den bleven kaldet Padeborg; men Aar 1609 er den kaldet Sparresholm. Udi den ene Fløi af Gaarden er et smukt Prædike-Kapel. Ved Gaarden ere skønne Skove og Fiskedamme. Hovedgaards-Taxt er 33 Tdr. 1 Alb., Skovskyld 5 Tdr. Tvede, har 9 Gaarde, 5 Huse.

2) **Hammer-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Hammer, som har 17 Gaarde, 12 Huse. Lov eller Lorbye, har 12 Gaarde, 12 Huse. Ring, har 19 Gaarde,

18 Huse. Torup, har 5 Gaarde, 5 Huse. Haustrup, har 4 Gaarde. Thorup, har 8 Gaarde, 8 Huse. Blangsløv, har 3 Gaarde, 6 Huse.

3) **Lundbye-Sogn** er Annexet til Hammer-Kirke. Dertil hører Kirkebyen Lundbye, som har 26 Gaarde, 26 Huse. Lundbyetorp, har 3 Gaarde. Lundbye-Veirmølle, Lundbyegaard, en Herregaard, oprettet Aar 1774 ved Auktionen over de kongelige Domainer; dens Hovedgaards-Taxt er 41 Tdr. 2 Skpr., Skovskyld 2 Tdr. 1 Skp. 1 Fkr.

4) **Rønnebek-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Rønnebek, som har 13 Gaarde. Steenstrup, har 8 Gaarde. Supperup, har 6 Gaarde. Borup, har 4 Gaarde. Rønnebeksholm, en Herregaard, hvis Hovedgaards-Taxt er 27 Tdr. 5 Skpr., Skovskyld 1 Td. 6 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb. Grevensvænge, en Herregaards hvis Hovedgaards-Taxt er 14 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr., Skovskyld 1 Td. 2 Fkr. 2 Alb.

5) **Øelstrup-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Øelstrup, som har 10 Gaarde, 13 Huse. Kalbye, har 15 Gaarde, 2 Huse. Øelstrupgaard. Holmegaard, en Herregaard, hvis Hovedgaards-Taxt er 77 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. Skovskyld 5 Skpr. Øelstrup-Sogn er Annexet til Rønnebeks-Sogn.

6) **Næstelsø-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Næstelsø, som har 12 Gaarde, 4 Huse. Brandeløv, har 12 Gaarde, 18 Huse. Lilletved, har 6 Gaarde, et Huus. Bunderup, har 7 Gaarde, 2 Huse.

7) **Mogenstrup-Sogn**, som er Annexet til Næstelsø-Kirke. Dertil hører Fladsø, har 7 Gaarde, 7 Huse. Blangsløv, har 8 Gaarde, 5 Huse. Pederstrup, har 3 Gaarde, eet Huus. Mogenstrup-Mølle. Borupgaard, eet Huus. Fugelsanghuus, eet Huus.

8) **Veilø-Sogn**; hvortil hører Kirkebyen Veilø, som har 13 Gaarde, 10 Huse. Bassenæs, har 9 Gaarde, 6 Huse. Rettestrup, har 9 Gaarde, 5 Huse. Rettestrup-Mølle. Svenstrup, har 14 Huse; thi Svenstrup var i fordum Tid en Herregaard, som blev nedbrudt, og dens Jorder lagte til den Bondebye Bassenæs, og det øvrige til Huusmænd. Assenæs, har 9 Gaarde, 9 Huse. Dybsøegaard. Gaunø, en Herregaard; beliggende saa got som

paa en Øe i Gabet af Søens Indløb til Nestved, eller og, om man saa vil kalde det, ved Næsaaens Udløb, kaldet Karebeksminde, en Miil neden for Nestved. Paa Gaarden er et stort Kirkekapel til Gudstieneste. Hovedgaards-Taxt er 106 Tdr. 6 Skpr. 1 Alb., Skovskyld 3 Skpr. 1 Fkr. 1 Alb. Ved Stranden er en skøn Kilde. Ved Strandbredden af Karlsgab har i fordum Tid staaet en Herregaard, Basøegaard kaldet, som skal være siunken og forgaaet, efterat Grunden var underskaaren af det forbiløbende Vand, Til Gaunøe hører disse Øer, Lindholm, til Græsning; Ydernæs, beboes af Huusmænd; Æenøe, som har 8 Gaarde og nogle Huse, Om Æenøe er forhen meldt ved Karebek-Sogn No. 18. under Østerflakkebjerg-Herred, Pag. 153.

9) **Vesteregesborg-Sogn**, hvis Kirke ligger paa en høi Bakke for sig selv, er Annexet til Veilsøe-Sogn. Dertil hører Kirkebyen Vesteregesboerg, som har 27 Gaarde, 10 Huse. Nyrup, har 8 Gaarde, 2 Huse. Skoumøllegaard, af hvilken 10 Tdr. Hartkorn ligger under Herregaarden Grevensvænge.

10) **Kjøng-Sogn**, som i fordum Tid er kaldet Konge-Øen; hvortil hører Byen Kjøng, som har 26 Gaarde, 24 Huse, thi Kirken ligger for sig selv paa Marken. Paa et Sted kaldet lille Gurre, sees endnu nogle faa Rudera af Kong Valdemar den Tredies Jagtslot, hvilket dog ei af en fornuftig Historie-Læser maae konfunderes med det Gurre, som ligger en Miil fra Helsingør i Tikiøb-Sogn. Sviinøe, en Halvøe eller Peninsel, har 28 Gaarde. Koestræde, har 10 Gaarde. Sallerup, har 17 Gaarde. Ørbiergegaard, en Herregaard, oprettet Aar 1774 af Kjønggaarde, ved Auktionen over de kongelige Domainer. Dens Hovedgaards-Taxt er 59 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr. 2 1/5 Alb., Skovskyld 1 Skp. 1 Fkr. 1 Alb. Aunøe, en ganske omflydt Øe, ikke langt fra det faste Land, er en prægtig feed Græsgang til 7 a 800 Høveder, og beboes af een Huusmand. Den blev Aar 1774 oprettet til en Herregaard ved Auktionen over de kongelige Domainer; dens Hovedgaards-Taxt er 33 Tdr. 4 Skpr. 2 Alb., Skovskyld 2 Tdr.

11) **Sverborg-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Sverborg, som har 9 Gaarde, 13 Huse. Overvindinge, har 11 Gaarde, 7 Huse. Skaverup, har 7 Gaarde, 4 Huse. Kasteløv, har 6 Gaarde, 4 Huse. Svindinde, har 4 Gaarde.

Snertinge, har 10 Gaarde, 13 Huse. Nebdeletorp, har 8 Gaarde, 4 Huse. Ved Byen er en god Sundhedskilde med Fattigblok. Remkulde, har 6 Gaarde, eet Huus. Kasteløv-Mølle. Hellevads-Møle. Snertinge, en Herregaard, oprettet Aar 1774 af 7 nedbrudte Gaarde i Snertinge-Bye; dens Hovedgaards-Taxt er 52 Tdr. 4 Skpr. 1 Alb., Skovskyld 3 Fkr. 1 Alb.

12) **Kastrup-Sogn** er Annexet til Sognekaldet i Vordingborg. Dertil hører Kirkebyen Kastrup, som har 10 Gaarde, 4 Huse. Ornebjerg, har 9 Gaarde, 7 Huse. Nedervindinge, har 9 Gaarde, 9 Huse. Stubye, har 11 Gaarde, 7 Huse. Næsbye, har 5 Gaarde, 9 Huse. Steensbjerg, har 4 Gaarde, 9 Huse. Orebye, har 5 Gaarde, 9 Huse. Vordingborg-Slots Ladegaard No. 2, anden Hovedgaard, nu Rosenfelt kaldet, oprettet Aar 1774 ved Auktionen i Septbr, over de kongelige Domainer; dens Hovedgaards-Taxt er 43 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 7 Skpr. 1 Fkr.

C. Baarsøe-Herred.

Baarsøe-Herred strækker sig langs med den sydøstlige Kant af Siællands Strandbredde og langs Søndén, men fra Vordingborg gaaer en breed Landstrækning eller Strimmel Land omtrent 2 Mile ud i Søen, kaldet Knudshoved-Skov, hvis yderste Pynt kaldes Knudshoved. Dette Herred indbefatter 4657 Tdr. kontribuerende Hartkorn, foruren Skov- og Mølleskyld. Det bestaaer af 2 Kiøbstædsogne og 12 Landsbyesogne, hvilke ere følgende: 1) Vordingborg-Sogn, hvortil hører Kiøbstædjord 40 Tdr., Bønderjord 399 Tdr. 2) Præstøe-Kiøbstædjord 2 Tdr., Bønderjord 70 Tdr. 3) Kallehauge-Sogn, har 576 Tdr. 4) Ørsløv-Sogn, har 289 Tdr. 5) Udbye-Sogn, har 265 Tdr. 6) Østeregesborg-Sogn, har 382 Tdr. 7) Mehrn-Sogn, har 413 Tdr. 8) Allersløv-Sogn, har 332 Tdr. 9) Jungshoved-Sogn, har 305 Tdr. 10) Skibbinge-Sogn, har 171 Tdr. 11) Beltringe-Sogn, har 292 Tdr. 12) Baarsøe-Sogn, har 245 Tdr. 13) Snesere-Sogn, har 534 Tdr. 14) Æverdrup Sogn, har 322 Tdr.

Vi merke nu hvert Kirkesogn især, nemlig:

1) **Æverdrup-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Æverdrup, som har 6 Gaarde, foruden Præstegaarden og Degneboligen. Krymplinge, har 3 Gaarde. Taageskov, har 4 Gaarde. Staunstrup, har 6 Gaarde. Hammestrup, har 6 Gaarde. Ængelstrup, har 9 Gaarde. Af en Gaard i Ængelstrup nyder Præsten aarlig 5 Mark hver Efterhøst. Bøgesøe, har 12 Gaarde. Størlinge, har 6 Gaarde. Lille Raadsgaard, en smuk Avlsgaard paa 11 Tdr. Hartkorn, henhørende under Sparresholms Herregaard. Her i Sognet er i alt 53 Gaarde, samt 50 Huse, deels ved Stranden og deels i Skoven. Bekkeskov, en Herregaard, hvis Hovedgaards-Taxt er 10 Tdr. 6 Skpr. 2 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 9 Tdr. 4 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb.; og har skønne Skove.

2) **Snesere-** eller **Snesøre-Sogn**, som skal have sit Navn af Kong Sni eller Snio, hvis Gravsted i Marken vises, samt Rudera af hans Residence. Til dette Sogn hører Kirkebyen Snesere, som har 21 Gaarde, 21 Huse. Ved Præstegaarden her i Byen ligger 5 Huse, af hvilke Præsten nyder Huseleie aarlig. Aasilde, har 7 Gaarde, 7 Huse. Overreven, har 4 Gaarde. Afkovs-Mølle een Gaard. Kongens-Mølle, een Gaard: begge Vandmøller. Tappenøye-Kroe, fordum Vildbanehuset kaldet, eet Huus, beliggende ved den almindelige Landevei ved Stranden. Store Røttinge, har 11 Gaarde, 6 Huse. Lille Røttinge, har 4 Gaarde, 3 Huse. Skoubyegaarde, fordum 2 Gaarde, men nu nedlagte, og Aar 1774 ved Auktionen over de kongelige Domainer oprettet til en Herregaard, under Navn af Skovbyegaard, men nu Ængelholm kaldet, hvis Hovedgaards-Taxt er 35 Tdr. 2 Skpr. 3 Fkr., Skovskyld 5 Skpr. 2 Fkr. Sneseretorp, har 8 Gaarde, 2 Huse. Smidstrup, har 8 Gaarde, 5 Huse. Brøderup, har 11 Gaarde, 10 Huse. Sølperup, har 4 Gaarde, 3 Huse. Siolte, har 10 Gaarde, 6 Huse.

3) **Baarse-** eller **Baarsøe-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Baarse, som har 25 Gaarde, 19 Huse. Udi Baarsebye er Sognepræsten tillagt 3 Mensalgaarde, hvoraf han oppebærer aarlig Hoveriepenge og Landgilde, saavelsom 2 1/2 Pund Rug og 2 Pund Byg af Sognets Kongetiende, som ellers tilhører Kommunitætet i Kiøbenhavn. Riisbye, har 8 Gaarde, 8 Huse. Broskou, har 3 Gaarde, 3 Huse.

4) **Beltringe-Sogn** er Annexet til Baarsøe-Sogn. Dertil hører Beltringe, en Herregaard, beliggende tæt ved Kirken. Denne Bygning har i de katholske Tider været et Munkekloster, kaldet St. Anthonii-Kloster, som siden er forflyttet til Præstøe og der anlagt. Herregaarden er oprettet af den nedbrudte Bondebyes Beltringe Jorder og en Præste-Mensalgaards Jord; hvorudover Sognepræsten nyder aarlig til Refusion af Beltringegaards Eiere 45 Rdlr., saa og for en nedlagt Gaard i Dyrlov 5 Rdlr., tilsammen 50 Rdlr. Dens Hovedgaards-Taxt er 76 Tdr. 3 Fkr. 1 Alb., Skovskyld 6 Skpr. 2 Fkr. Hovmarkerne bleve Aar 1772 inddeelte i 8 Parceller og solgte, men siden købte Kongen dem tilbage igien, undtagen 2; hvorpaa denne Gaard ved Auktionen Aar 1774 over de kongelige Domainer blev solgt med tillagt Kirkegods og Bøndergods. Hastrup, har 10 Gaarde, 10 Huse. Dyrlov, har 14 Gaarde, 5 Huse; men nogle Gaarde ere udflyttede i Marken. To saa kaldte Badenske Parceller eller Gaarde, med en vis Andeel af Hovmarker og Beltringe-Skov eller Koehauge, hvoraf svares aarlig vis Afgift til Beltringegaards Eiere. Faxinge, har 12 Gaarde, 8 Huse. Øregaards-Huse, 2 Boel, med anseelig Skov.

5) **Udbye-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Udbye, som har 13 Gaarde, 13 Huse, foruden Præstegaarden og Degneboligen. Gromløse, har 12 Gaarde, 15 Huse. Gromløse-Veirmølle. Teilstrup, har 4 Gaarde, 2 Huse. Skallerup, har 9 Gaarde, 8 Huse.

6) **Ørsløv-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Ørsløv, som har 28 Gaarde, 10 Boel, 35 Huusmænd. Fæbye, har 4 Gaarde, eet Huus. Græsbjerg, har 3 Gaarde, 3 Huse. Ørsløv-Kirke, er Annexet til Udbye-Sogn.

7) **Østeregesborg-Sogn**; dertil hører Kirkebyen Østeregesborg, som har 4 Gaarde, 4 Huse, samt Præstegaarden og Degneboligen. Røstofte, har 13 Gaarde, 5 Huse. Lekkende, har 10 Gaarde, 15 Huse. Lekkende-Vandmølle. Tolstrup, har 8 Gaarde, 2 Huse. Skovhuse, har 11 Gaarde, 6 Huse. Æskbjerggaard, een Gaard. Jomfruuset, eet Huus. Skuderupgaard, en Herregaard, oprettet Aar 1774 ved Auktionen i Septbr. over de kongelige Domainer, af den nedbrudte Bondebye Skuderup, som bestod af 10 Gaarde, 5 Huse, hvis Jorder ere udlagte til Hovmarker. Denne Herregaards

Hovedgaards-Taxt er 50 Tdr. 1 Alb., Skovskyld 1 Skp. 1 Fkr. Kræmmervænge, en Bondegaard, og Valboegaard, en Bondegaard, hvilke tvende Gaarde ere forsynede med meget tykke og store Skove, og høre hen til Nysøe-Herregaard. Strax herved paa Steensved-Overdrev ligge to meget store Høie, kaldte Kulsbierge, paa hvilke man kan i klar Veir see ud over Søen tværs over Kiøgebugt, og kiendelig tælle Kiøbenhavns Kirketaarne. Lekkende, en Herregaard, hvis Hartkorn af Begyndelsen var kun 6 Tdr. 4 Skpr. 3 Fkr., men siden ved nogle afbrændte Gaarders Nedleggelse i Lekkende-Bye fik mere Hartkorn; hvorudover Sognepræsten i Østeregesborg faaer aarlig Refusion af Lekkende-Herregaard 42 Rigsdaler 2 Mark for sin Tiende. Den blev i nogle Aar udlagt til Rytterkobler, men Aar 1774 blev den solgt ved Auktionen i Septbr. over de kongelige Domainer. Dens Hovedgaards-Taxt er nu 51 Tdr. 4 Skpr. 2 Alb., Skovskyld 2 Tdr. 1 Skp. 3 Fkr.

8) **Mehrn-Sogn**; dertil hører Nørre-Mehrn, som har, foruden Præstegaarden, 15 Gaarde, 18 Huse; men 6 Gaarde deraf ere udflyttede i Marken for sig selv. Sønder-Mehrn, som skilles fra Nørre-Mehrn ved en stor Broe, har 10 Gaarde, 7 Huse. Udi denne Deel ligger Kirken. Mehrn-Vandmølle, een Gaard. Sagebye, har 9 Gaarde, 6 Huse. Kinvig, har 12 Gaarde, 7 Huse. Sanvig, har 13 Gaarde, 9 Huse; hvilke to Byer ligge ved Strandkanten, hvor der ogsaa er god Ankergrund for Fartøier i forlegent Veir. Taagebye, har 4 Gaarde, 2 Huse. Baadebye, er to Huse, men i forrige Tider to Gaarde, hvis Eiendom er henlagt til Nørre-Mehrn's Bønder. Høvdingsgaard, en Herrgaard, oprettet Aar 1774 af nogle nedlagte Bøndergaarde ved Auktionen over de kongelige Domainer; dens Hovedgaards-Taxt er 53 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 5 Skpr. Udi Mehrn-Præstegaard staaer altid prioriteret 100 Slettedaler, hvis Rente uddeles til Sognets Fattige, saa at Præstegaarden betaales ikkun med 400 Slettedaler. Sognepræsten i Mehrn har af Kongetienden, som ellers tilhører Kommunitætet i Kiøbenhavn, aarlig 3 Pund Korn, hvilket ydes saaledes, at af hver Gaard i Sognet leveres Præsten en Skieppe opmaalt Byg, hvilket er givet af Kong Kristian den Tredje Aar 1555.

9) **Allersløv-** eller **Allesløv-Sogn**. Dertil hører Kirkebyen Allersløv, som har 14 Gaarde, en privilegeret Kroe, et Eiendomssted med 6 Huse, saa og

10 Huusmænd, samt Degneboligen. Rekende-Bye, som har 3 Gaarde, saa og Præstegaarden, samt 6 Huse. Tiørnehoved, har 7 Gaarde, samt 16 Huse. Gierdere har 3 Gaarde, 4 Huse. Kragevig, har 4 Gaarde, nær ved Stranden, Oremansgaard, har tilforn været en liden ufrie Herregaard af 21 Tønder Hartkorn, men blev nedbrudt, og dens Jorder brugte til Rytterkobler: men nu er Gaarden og dens Hartkorn indlemmet i Jungshoveds Herregaards-Taxt, og af den nyder Præsten til Refusion aarlig 25 Rdlr. for sin Tiende. Imellem Kragevig og Jungshoveds-Øe er et Revier, eller saa kaldet Noor, som løber ind fra Søen, hvori fanges Giedder, Aborrer og Aal. Nebbele, ere to Gaarde. Ammendrup, har 9 hele og 4 halve Gaarde, hvoraf den ene er Præstens Mensalgaard af Hartkorn 2 Tdr. 2 Skpr. Ulledie, har 14 Gaarde, Amtets nye opbygte Fangetaarn og Distriktets Tinghuus, saa og 7 Huse. Sognepræstens Mensalgods er to Huse strax ved Præstegaarden, hvoraf han nyder den aarlige Huseleie, samt en Mensalgaard, hvoraf han nyder aarlig Landgilde 10 Skpr. Byg og 2 Skpr. Rug.

10) **Junghoved-** eller rettere **Jungshofts-Sogn**, beliggende paa en stor skovrig Peninsel eller Halvøe, kaldet Jungs-Øe eller Jungshoveds-Øe, som strækker sig med en stor rund Krumning langt ud i Søen, og er omringet af Søen paa de tre Kanter, men ellers landfast. Denne saa kaldte Øe skal have sit Navn af en vendisk Sørøver, kaldet Juhn eller Jung, som her i fordum Tid skal have havt sit Tilhold med sit Fribytter-Anhang. Sognet har sit Navn af et Slot, Jungshoft-Slot kaldet, som fordum har ligget yderst ved Hovedet eller Strandkanten paa en høi Banke tæt ved Kirken, og skal i de ældre Tider have været et anseeligt Slot med Taarne, Volde og Graver omkring; og da givet en ypperlig Anseelse ud til Søen. Dette Slot skal være bygt Aar 987 af forommeldte vendiske Sørøver, og har i de ældre hedenske Tider været et beqvemt Sørøver-Tilholdssted for de Askomanner, Obotriter, Svardaner og Angrivaher, som ellers under det bekjendte Navn af Vitalianer gjorde Østersøen usikker med deres Sørøverie, indtil at disse Sørøvere omsider bleve udryddede; og dette Slot, i Kong Valdemar den Tredies Tid Aar 1369, blev et kongeligt Slot og Kronens Forlehning. Omsider blev dette Slot, saasom af Ælde forfalden, nedbrudt i Kong Friderik den Fierdes Tid, da dets Hovmarker bleve udlagte til Rytterkobler og Kavallerie-Hestes Græsning. Og da Præstegaarden, som den Tid laae strax ved Kirken i

Hovmarken, afbrændte Aar 1718, blev Præstegaardens Jord, som var 8 Tdr. 2 Skpr. 1 Fkr. lagt ind under Hovmarken, og Sognekaldet annekteret til Sognepræsten i Præstøe. Aar 1761 solgte Kong Friderik den Femte Jungshoveds Gods til Geheimeraad Henrik Adam Brokkenhuus. Jungthoveds Hovedgaards-Hartkorn er med Præstegaardens Jord iberegnet 63 Tdr. 7 Skpr. 1 Fkr. Ager og Eng, og Skovskyld 1 Td. 2 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb. Man seer endnu Voldstedet og Rudera af det gamle Jungshoveds-Slot, men ingen nye Bygning er siden den Tid opført igien, thi Hovmarkerne ere bortforpagtede til Bønderne. Disse Hovmarker ere indrettede af den nedbrudte Kirkebye Jungshoveds Bøndergaarde, for hvis Nedbrydelse Præsten har i fordem Tid nydt til Refusion for sin Tiende 70 Rdlr., men nu ikke.

Til Jungshoved-Sogn (hvis Kirke ligger for sig selv paa den yderste Kant af Landet, og er et Søemærke for de Søefarende) hører Stauerbye, som har 16 hele og 2 halve Gaarde, foruden Præstegaarden, hvortil ingen Jord er, og 16 Huse; denne Bye ligger tæt ved Stranden. Smistrup, har 8 Gaarde og 4 Huse, men de øvrige to Gaarde, som kaldes Hovgaarde, høre til Skibbinge-Sogn. Steenstrup, har 8 Gaarde. Ambek, har 8 1/2 Gaarde og 3 Huse. Roneklint, har 11 Gaarde og 11 Huse. Bønsvig, har 16 Gaarde og 4 Huse. Disse tvende Byer ligge tæt ved Stranden, hvor de forbiseilende Skibe ved kontrair Vind have god Ankergrund, især ved Roneklint. De øvrige Byer, som ligge paa denne Halvøe, høre til Skibbinge-Sogn. Det er ellers at merke, at denne Halvøe bliver Aar efter Aar alt mere og mere landfast, fordi at Revieret eller Nooret imellem Øen og det faste Land tilstoppes aarlig af Søen, og groer efterhaanden mere sammen; paa den sydlige og paa den vestlige Side skilles denne store Peninsel fra Præstøe ligeledes ved et lidet Revier.

Dette Sogn har været annekteret til Præstøe i nogle Aar fra Aar 1718, da Præstegaarden, som den Tid laae i Nærheden af Kirken, brændte, indtil Aar 1762, da Jungshoved-Sogn fik igien sin egen Sognepræst; og den nye Præstegaard blev bygt i Staurbye, men uden sin forrige Præstegaards Jorder og Avling. Sognepræsten for Jungshoved har, foruden sin Præstetiende, ogsaa Sognets Kongetiende tillige sig tillagt.

11) **Præstøe-Sogn.** Dertil hører den Kiøbstæd Præstøe, og Nysøe, en Herregaard, saa og nogle Strandhuse, beliggende paa Nysøegaards tilhørende Grund.

Præstøe, en Søe-Kiøbstæd og egentlig en aflang omflydt Øe, da den er med en liden Broe føiet til del faste Land ved Byens vestlige Side. Den ligger 9 1/2 Miil fra Kiøbenhavn, 5 1/2 Miil fra Kiøge, 2 Mile fra Vordingborg.

Byen kaldes Præstøe eller Præsternes v. Kanikernes Øe; thi i de allerældste Tider har Stedet været et Fiskerleie for det Kloster Beltringe, men siden blev Klosteret, for Stedets smukke Beliggenheds Skyld, forflyttet herhid og opbyggt paa Byens østre Kant, hvor Rudera deraf endnu kiendelig sees, og kaldes Klosterbakken.

Byen fik Kiøbstæds Privilegier af Kong Ærik af Pommern Aar 1403. Byens Kirke, som ligger yderst paa den østre Strandkant af Byen, har i de katholske Tider været en Klosterkirke, kaldet St. Anthonii-Kirke, efter Klosteret, som heedte St. Anthonii-Kloster, og er en stor rummelig Kirke.

Ved Byen er en stor dyb og god Havn, som kan rumme en talrig Orlogsflode; hvilken Havn dannes af den Fiord, som bøier sig ved Fied herind fra Østersøen. Aar 1771 fik Byen et Overdrev paa 100 Tdr. Land til Agerdyrkning, men anden Byemark har den ikke.

Byens Handel er med Brændeveds Udskibning til Kiøbenhavn, samt med Kornvares Udførsel til Norge; ligeledes med Kalksteen fra Faxøe til Kiøbenhavn og Lybek. For Reisende paa Landeveien falder denne Kiøbstæd meget behagelig i Øinene, da den er ganske nye opbyggt formedelst to Ildebrande, som overgik Byen; den første Aar 1750, da den ene halve Part, og den anden Aar 1757, da den øvrige halve Part af Byen afbrændte.

Byens Magistrat er en Byefoged og Byeskriver. Byens Posthuus for den lollandske Post er en Fierdingvei fra Byen i den saa kaldte Ole Hans Kroe, beliggende ved Landeveien. Tvende aarlige Markeder holdes her i Byen, nemlig Bartholomæi-Market, omtrent den 20 Augusti, og Ævreds-Market, omtrent den 10 Oktober.

Nysøe, en frie Herregaard, beliggende strax uden for Præstøe i en behagelig Skovegn; dens Hovedgaardstaxt er 22 Tdr. 7 Skpr. 1 Alb. Ager og Eng, Skovskyld 4 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb.

12) **Skibbinge-Sogn** er Annexet til Præstøe-Kirke. Dertil hører Skibbinge-Bye, som har 18 hele Gaarde og 2 halve Gaarde, saa og 12 Huse, men Kirken ligger lidet fra Byen for sig selv tæt ved Landeveien. Neden-Sognet, eller de øvrige Byer, som ligge i Jungshoveds Halvøe, ere disse, nemlig: Ænnegaarde, har 4 Gaarde, 8 Huse. Ænnegaards-Veirnølle eller Ravne-Mølle,

een Gaard. Skovhuse, har 3 Gaarde, 9 Huse. Ægebjerg, har 2 Gaarde. Sneistrup, har to saa kaldte Hovgaarde og 6 Huse. Hovgaard, har tilforn været en stor Avlsgaard, men er afbrudt, og derpaa bygt to Bøndergaarde og 6 Huse. Tubeksmølle, en Vandmølle, beliggende ved Landeveien.

13) **Vordingborg-Sogn.** Dertil hører den Kiøbstæd Vordingborg; Iselin, en Herregaard, fordem Vordingborg-Slots Ladegaard No. 1. kaldet. Vordingborg-Færgegaard. Nyeraad, har 2 halve Gaarde, 1 Boel, 11 Huse; saa og 18 Gaarde og Huse, hvis Beboere ere Borgere i Vordingborg. Græsbiørg, har 5 halve Gaarde og 2 Fæstehuse. Knudsbye, har 6 hele og 6 halve Gaarde, saa og 6 Huse. Vintersbølle, har en heel, 3 halve Gaarde og 4 Huse. Kiddehauge, een Gaard. Rosgaardehuset. Hulemose-Mølle, een Gaard. Endvidere hører til dette Sogn den Øe Mosved, beliggende 1/2 Miil fra Vordingborg udi Grønsund imellem Siælland og Falster, som har 3 hele Gaarde og eet Huus. Denne Øe kaldes ogsaa Mosøe, tilligemed en anden lille Øe eller Holm, kaldet Mosøekalv. Denne Øe hører til Vordingborg-Sogn i det Geistlige, men i det Verdslige under Møens Jurisdiktion. Den Øe Farøe svarer Tiende til Sognepræsten i Vordingborg, og har 2 Gaarde, men ellers ligger den ei til Vordingborg-Sogn, men til Baagøe-Sogn. Vi merke nu

Vordingborg, en Søe-Kiøbstæd, beliggende yderst paa Siøllands søndre Side ved Grønsund, over hvilket Sund, som er en Miil bredt. Overfarten er fra Siælland til Falster. Den ligger 11 Mile fra Kiøbenhavn, 3 1/2 Miil fra Næstved og 2 Mile fra Præstøe.

Udi de allerældste Tider er Byen kaldet Øreting, Ørting, fordi her paa den sandige Strandbred Ør, er holdet offentlig Ting, hvor alle Sager i Riget bleve afhandlede. Man finder ogsaa i de ældste Manuskripter, at Byen er kaldet Øreborg og Øretingborg, hvorudover Saxo Grammaticus kalder Byen Ortunga. Og da der siden blev opkastet Skandser imod Søerøvere, hvilke Forskandsninger bleve kaldte Vare eller Varting, for at vare og beskierme Landet mod fiendtlig Overlast, saa har Byen deraf faaet det Navn Vartingborg eller Vordingborg.

Kong Valdemar den Første lod her Aar 1166 anlægge en Fæstning eller Slot imod de hedenske Venders saa ofte igientagne Streiferier og Indfald i Siælland, som leed megen Skade

af deres Fribytteres Skibe. Dette Vordingborg-Slot blev byggt stort og vidtløftigt, saa og befæstet med saa stærke og tykke Ringmure og mange Taarne, saa at dets Lige ikke var i Danmark, og blev holdt for uovervindeligt. Paa dette Slot boede Kong Valdemar den Første, og døde sammesteds Aar 1182; og var Slottet en kongelig Residenz for Kong Knud den Siette, Valdemar den Anden og Valdemar den Tredie, indtil at Valdemar den Tredie byggede Gurre-Slot ved Søeborg i Egnen ved Kronborg. Af Taarnene var eet, som blev kaldet Gaasetaarnet, som var et Fængsel for de i Krigen af Valdemar den Tredie fangne hanseatiske Kiøbmænd. Dette Slot blev haardt beleiret af Grev Geert Aar 1326; ligeledes af Hansestæderne Aar 1361. Dette store Slot gav ikke allene Byen en smuk Anseelse, men især til Søes for de Seilende faldt det smukt i Øinene. Paa dette Slot residerede den danske Prinz Georg, som havde Vordingborg-Amt til sit Domaine, indtil han flyttede til Engeland og blev gift med Dronning Anna af Storbritannien.

Udi Kong Friderik den Femtes Tid Aar 1750 blev dette Slot som overflødigt og forfalden, nedbrudt, saa at nu intet af dette store Slot er mere tilovers uden allene lidet af den yderste Ringmuur, saa og Gaasetaarnet, som har været brugt til Amtets Fangetaarn indtil Aar 1776; ligeledes Slotsgraverne og Voldstedet kiendes endnu tydeligen. Aar 1774 ved Auktionen over de kongelige Domainer blev Slots-Ladegaarden med tilhørende Hovmarker indrettet til 2 Herregaarde, af hvilke No. 1. fik til Hovedgaards-Taxt 140 Tdr. Ager og Eng, og Skovskyld 5 Tdr. 2 Skpr.; og No. 2. fik til Hovedgaards-Taxt 43 Tdr. 7 Skpr. 2 Fkr. 2 Alb., Skovskyld 7 Skpr. 1 Fkr., og bortsolgte til private Eiendomme.

Byens Kirke, i fordum Tid kaldet Mariæ Magdalena-Kirke, ligger tæt ved Strandkanten. Ved Kirkegaarden ligger den latinske Skoles grundmurede Bygning; denne latinske Skole har en Rektor og to Hørere, og har gode Legata for Disciplene.

Byens Handel er meest med Korns Udførsel til Norge. Ved Byen er god Ankergrund, saa at ankommende Fartøier kan meget sikker ankre, desuden beskiermer de paa Landbredden liggende store Skove disse Fartøier for Kastevinde. Havnen ved Byen er tilstoppet, saa at Fartøier ei kan flyde ind til Skibsbroen.

Byens Magistrat er en Byefoged og en Byeskriver, som holde Byetinget hver Mandag paa Byens Raadhuus, som er en grundmuret Bygning, og blev kiøbt dertil Aar 1754. Byen har frie Kiøbstædsjord 39 Tdr. 5 Skpr. Hartkorn i Kullekiær

og Nyeraads Mark; desuden 400 Høveders Græsning i Knudskov og Øre; ligeledes en Anpart af 82 Tdr. Land paa Steensved-Overdrev, som nu er fradeelt for sig selv til Byen.

Den lollandske Post ankommer fra Kiøbenhavn her til Byen om Sommeren Søndags Middag, og om Vinteren samme Dags Aften, og afgaaer efter en Times Forløb videre med Færgen over Vandet til Falster. Posten kommer tilbage igien fra Lolland om Sommeren Onsdag-Aften og om Vinteren Torsdag-Eftermiddag, og afgaaer til Kiøbenhavn strax. Den her indquarterede Kavallerie- Esquadron holder en ridende Post imellem Vordingborg og Nestved, som afgaaer Tirsdag-Morgen og kommer igien Onsdag-Aften.

Hestemarket holdes hver Tirsdag og Onsdag i Fasten. Men to aarlige Krammarkeder holdes her, nemlig den 24 Julii og 3 Oktober.

Iselin, tilforn Vordingborg-Slots Ladegaard No. 1. kaldet, indrettet Aar 1774 og ved Auktionen over de kongelige Domainer bortsolgt. Dens Hovedgaards-Taxt er 140 Tdr. Ager og Eng, Skovskyld 5 Tdr. 2 Skpr.

Vordingborg-Færgegaard, et Eiendomssted, beliggende en halv Fierdingvei fra Byen, hvis Beboere holder Færger eller Fartøier, til at overbringe saavel Posten, som alle Reisende fra Siælland over Vandet, som er en Part af Grønsund, der her er en Miil bredt, over til Gaabens-Færgegaard paa Falster.

14) **Kastrup-Sogn** er Annexet til Vordingborg-Kirke. Kastrup-Kirke ligger i Hammer-Herred, hvor den er anført under No. 12.

15) **Kallehauge-Sogn**. Dertil hører Kallehauge, en Herregaard, oprettet Aar 1774 af 10 nedlagte Bøndergaarde i Kallehauge-Bye, og solgt ved Auktionen over de kongelige Domainer. Dens Hovedgaards-Taxt er 68 Tdr. 6 Skpr. 1 Fkr. Ager og Eng, Skovskyld 3 Skpr. Kallehauge-Kirke ligger for sig selv ude paa Marken strax ved Stranden. Kallehauge-Bye, har 20 Gaarde og 30 Huse, i samme Bye ligger Degneboligen. Langebeek, har 10 Gaarde foruden Præstegaarden, og 17 Huse. Steensbye, har 24 Gaarde, 27 Huse. Vestenbek, har 9 Gaarde, 5 Huse, med anseelig Skov. Alle disse Byer ligge ved Strandkanten. Steensbye-Mølle, en Vandmølle. Vrangsgaarde, ere to Eiendomsgaarde og 3 Huse, med prægtig Skov. Ællebrødgaard, en Eiendomsgaard med tilhørende store Skove. Skouledshuus,

eet Huus, hvis Jord er lagt under Herregaardens Hovedgaards-Taxt. Rødsbjerggaard, en Eiendomsgaard med tilhørende prægtig Skov. Balle, har 10 Gaarde, 9 Huse. Sagebye-Vandmølle. Viemose, har 23 Gaarde og 28 Huse, og deeles, for sin store Længdes Skyld, i Sønder- og Nørre-Viemose. Kallehauge-Færgegaard, en smuk opbygt Gaard og Eiendomssted, beliggende yderst ved Strandkanten. Fra denne Færgegaard er Overfarten for Reisende tvert over Vandet, kaldet Ulfs-Sund, som er en liden halv Miil bredt, over til Møens Land.

Udi Kallehauge-Sogn ligger et stort og langt Overdrev, kaldet Steensved, af 2 Miles Længde; thi det strækker sig fra Enden af Mehrn-Sogn lige til Vordingborg. Det har i utænkelige Tider været brugt til fælles Græsgang for alle Slags Kreature fra de nærgrændsende Sogne. Men nu har man begyndt at afdeele og indgrøfte hvert Sogns og Lodseieres egentlig tilhørende Andeel. Og derefter har igien hvert Sogns enkelte Byer særskilt sig og indgrøftet hver Byes Lod og Andeel, som nu Aar 1775 er begyndt at pløies og gøres til Agerland. Eftersom Kallehauge-Sogn har overmaade stor og overflødig Skov, saa have dette Sogns Bønder den Herlighed, at de fleeste, hver til sin Gaard og Huus, have overflødig Hesselskov eller Underskov, som de meget fiittig heier og freder; og deraf aarlig giøre en stor Mængde Tøndebaand, som de sælge til Bødkerne i Kiøbenhavn, og have deraf en god Fordeel. Ligeledes have de overmaade store Frugthauger i denne Egn.

Til Kallehauge-Sogn hører ogsaa disse to Øer, nemlig:

1. **Langøe**, en omflydt Ø, som har 4 Gaarde; den ligger imellem Siælland og Møen.
2. **Tærøe**, ligeledes en omflydt Ø, som har ogsaa 4 Gaarde. De ligge ikke langt fra hinanden.

Under Siøllands-Stift henhører fremdeles den Ø **Møen**, saa og den Ø **Bornholm**, som udgiøre hver sit besynderlige Amt for sig selv, og tillige ligge under Siøllands Bispedom. Ved Bornholm er anført den Ø og Søefæstning, **Kristiansøe**. Ligeledes henhører ogsaa den Ø **Samsøe** under Siøllands-Stift, da den ligger under Amtmanden over Kallundborg- og Sæbyegaards-Amter i Siælland; men samme Øes Geistlighed henhører under Aarhus-Bispedom i Jylland.

Kilde: Nicolay Jonge,

Kongeriget Danmarks chorografiske Beskrivelse.

Kiøbenhavn 1777

Johan Rudolph Thieles Bogtrykkerie og paa hans Forlag, boende i store Helliggieststrædet No. 150